

generacija, pa joj kao osobito pozitivno svojstvo ističe prilagodljivost prirodnoj okolini, za razliku od »naučene«, autorske, arhitekture koja prirodom nastoji zagospodariti. Smatra je, nadalje, rezultatom razvijenog smisla za rješavanje praktičnih problema, pa ističe da su neki oblici tih kuća, prenošenih kroz stotinu generacija, vječno dobri. Kao izrazito svojstvo naglašava humanost te arhitekture, uspoređujući npr. ulicu, koja je u nekom tradicionalnom naselju mjesto pulsiranja života i stvaranja ljudskih kontakata, za razliku od ulica-»pustinja« suvremenih aglomeracija.

Napokon, smisao cijelog autorova pothvata — i pripremljene izložbe i napisane knjige — jest da upozori na mudrost, umijeće i znanje anonimnih graditelja, koje bi trebalo postati izvorom arhitektonskoj inspiraciji suvremenog čovjeka. Stoga bismo bili sretni kad bi ova knjiga došla u ruke i našim planerima, urbanistima, arhitektima i svim inim poslenicima koji oblikuju naša naselja i stanove. Bili bismo sretni kad bi im kao inspiracija poslužila naša ruralna baština i kad bi se koristili iskustvom naših anonimnih graditelja koji su poznavali i poštovali prirodnu okolinu i način života svojih stanara. Na taj bi način stvorili sredinu i objekte u kojima bi se s više uspjeha mogle zadovoljiti (individualne) životne potrebe.

Aleksandra Muraj

Rad 27. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije. Banja Vrućica — Teslić 1980, Glavni urednik Cvjetko Rihtman, Sarajevo 1982, 527 str.

U ovom su zborniku tiskana 72 referata i saopćenja koja su 1980. godine pročitana na 27. kongresu SUFJ u Banji Vrućici u okviru tema: Narodno stvaralaštvo u području Teslića, Sloboda i oslobođenje u narodnom stvaralaštvu, Novogodišnji običaji, Tvorci i prenosioци narodnog stvaralaštva te Etnomuzikološka sekcija.

O području Teslića govori jedanaest referata i saopćenja. U saopćenju **Pračovjek u dolini Usore Đ. Baskler** navodi da se starost paleolitskih nalazišta u sjevernoj Bosni kreće u vremenskom rasponu od približno 60 000 godina. Drugi je rad **Migraciona kretanja i naseljavanja područja Borja—Očauš** (D. Bjelić). Radmila Kajmaković u svom referatu navodi osnovne karakteristike običaja u više sela oko Teslića, zadržavajući se na nekim arhaičnim običajima oko smrti. U radu: **Prilog daljem proučavanju sahranjivanja pokojnika na saonicama**, D. Antonijević piše da se na prostoru između Doboja i Modriče u jedanaest sela podgorine Trebave i danas kod srpskog stanovništva održava taj drevni običaj, bez obzira na godišnje doba i atmosferske prilike. Govoreći o narodnoj glazbenoj tradiciji područja općine Teslić, D. Rihtman-Šotrić, uz ustalo, zaključuje da se »napjevi uglavnom kreću u opsegu tetrahordnog, pentahordnog i heksahordnog ili hromatskog niza sa hipotonikom. Neodređeni trihordni niz od jednog cijelog i jednog polustepena nalazi se samo kod Hrvata u polifonom pjevanju u troje, a niz veći od heksahordnog — samo kod Muslimana, u pjevanju na bas.« U saopćenju **Narodni muzički instrumenti područja Teslića** — B. Vidović donosi najbitnije podatke za idiofone instrumente: fuk, čegrtaljku, klepetušu i klepala, zatim za instrumente tipa roga i tipa svirale i na koncu za najrasprostranjenije instrumente toga kraja: gusle, šargiju i violinu. H. Polovina razmatra prevalenciju psihološke fenomenologije u sadržajima narodnih seoskih pjesama teslićkoga kraja, a J. Dopuđa opisuje narodne igre na području Teslića. Proučavajući sociokulturne promjene sela i njegovanje folklornog stvaralaštva na području općine Teslić, B. Đukić zaključuje da se odnos sela prema tradiciji i folklornom stvaranju može uvjetno sistematizirati u tri bitno različita perioda. Prvi se poklapa s vladavinom Turaka, Austro-Ugarske, predratne

Jugoslavije i, do pedesetih godina, socijalističke Jugoslavije kada su »život i folklorno stvaranje sela jedna čista, suštinski osobena i nepromjenjiva slika«. Drugi period se proteže od pedesetih do sedamdesetih godina kad se javlja »odbojnost i omrznutost prema vrednotama tradicije i izvornoj kulturi svoga kraja«. U trećem periodu od sedamdesetih godina naovamo ljudi se vraćaju sebi i svojoj tradiciji. O čuvanju narodne tradicije radom omladinskih kulturno-umjetničkih društava dobojske regije informira M. Bjelić. U zadnjem radu R. Galijašević govori o nekim aspektima društveno-ekonomskog razvoja grada Teslića od kraja 19. stoljeća do danas.

Drugoj temi: **Sloboda i oslobođenje u narodnom stvaralaštvu** posvećeno je osam referata. U prvom M. Bošković-Stulli govoreći o narodnim pjesmama u okviru pjesništva NOB-a, između ostalog, zaključuje: »Nije opravdano kada se projekcija našega distanciranog estetskoga vrednovanja prenosi unatrag, u usmeno pjesništvo NOB-a zancmarivši njegov ukupni tadašnji kontekst, ali je posve opravdano da toj poeziji, kada je čitamo objavljenu u zbirkama, izdvojenu iz nekadašnjega životnoga konteksta, možemo pristupiti i sa stajališta današnjih književnih senzibiliteta.« Ostali su prilozima ovi: **Poetika slobode u slovenačkom pjesništvu NOB-a 1941—1945** (M. Stanonik), **Narodni pjesnici Bosne i Hercegovine u NOB-u i revoluciji** (M. Rođić), **Makedonija i njezina sloboda u narodnim pjesmama o Ordanu Piperkati** (V. Jakoski), **Nepoznata pjesma o generalu Apostolskom** (I. Kotev), **Revolucionarne i borbene pjesme kod Slovaka u Vojvodini i u XIV brigadi NOV** (M. Kmeč), **Životna i pojmovna uslovljenost slobode i oslobođenja u usmenom narodnom stvaralaštvu** (J. S. Mihajlović) i **Pitanje osobne slobode i sreće kao žanrovske odrednice nekih narodnih pripovjednih pjesama** (J. Kovačić).

O trećoj temi: **Novogodišnji običaji** govori 15 referata i saopćenja: U prvom prilogu S. Kućinić, iznoseći nekoliko metodoloških napomena uz prikaze i tumačenja novogodišnjih običaja, zaključuje da »folkloristički osnovana postavka pokazuje da je i posebna vrijednost narodnih obreda i običaja upravo i ponajviše u tome što su uz njih nastale i pjesme kao njihov svojevrsni sukus, smisao i najvrednija afirmacija (...)« i »da ne možemo više promatrati ovaj fenomen jednostrano, ni etnološki, ni sociološki, ni antropološki«. Slijede referati: **Novogodišnji običaji i pjesme u Hercegovini** (M. Palameta), **Novogodišnji običaji kod katoličkog stanovništva u Mostaru početkom XX vijeka** (D. Ivić), **Narodni novogodišnji običaji i pjesme u Slavoniji** (J. Čičak), **Koleda kod Rumuna iz okolice Vršca** (N. Fracile), **Novogodišnji običaji kod Mađara u Slavoniji** (O. Penavin), **Novogodišnji praznici — Badnji dan i Božić u istočnoj Srbiji** (R. Marković), **Kërshëndellat (Božić) u Livarima** (I. Doda), **Novogodišnji i božićni običaji na Romaniji** (T. Đukić) i **Pjesme uz novogodišnje običaje mjesta Jezera na otoku Murteru** (V. Milin). G. Marošević-Brnetić u referatu **Pjesme čarojice u Karlovačkom Pokuplju i Kordunu** pokazuje »da su se običaj i pjesma čarojice održale gotovo do današnjih dana u, doduše, nepotpunom ali ne bitno promijenjenom obliku. Stoga su pjesme, prikazane u ovom izlaganju, ujedno i dobri pokazatelji starijih slojeva vokalne folklorne glazbe Karlovačkog Pokuplja i Korduna.« Rad D. Rihtman-Auguštin **Djed Mraz** napisan je na temelju osobnih zapažanja manifestacija vezanih za pojavu Djeda Mraza u Zagrebu u godinama 1962—1980. koje se javljaju na nekoliko društvenih razina: s pretenzijom mita, kao pedagoški medij, kao medij enkulturacije, kao medij društvene akcije i kao reklamni medij. M. Matić govori o djeci u novogodišnjim praznicima, a M. Risteovski o vasilčarskim dječjim običajima u Mariovu i nekim

selima Egejske Makedonije. U zadnjem prilogu S. Zečević govori o nesretnim danima u novogodišnjem ciklusu i zaključuje da spomenuta vjerovanja nisu samo naša i da »uporedni materijal svedoči da su taj period poznavali svi evropski narodi, što upućuje na veliku starinu verovanja vezanih za ovaj vremenski interval i na njegov nastanak još u prazajednici evropskih naroda«.

Najviše referata i saopćenja (32) pročitano je uz četvrtu temu: **Tvorci i prenosioci narodnog stvaralaštva: O stvaraocima i prenosiocima u oblasti narodne muzike** (C. Rihtman), **Neki individualni i društveni aspekti prenosilaca epskih pjesama** (Đ. Buturović). Osnovu za ovo razmatranje čine četiri pjesme uzete iz dviju zbirki narodnih pjesama iz 19. stoljeća: iz **Pjevanije Sime Milutinovića-Sarajlije** i zbirke **Narodne pjesme Muslimana BiH** Koste Hörmanana, **Hora (réunion dominicale de la jeunesse)** (P. Ciobanu), **Uloga pojedince u prenošenju narodne pjesme** (Z. Kumer), **Prilozi istraživanju nosilaca folklorne glazbe u Hrvatskoj** (J. Bezić), **Pojava rivaliteta u umjetničkoj biografiji narodnog pripovjedača** (K. Wrocławski), **Djeca — stvaraoci i nosioci folkloru** (Z. Orepić-Rajković), **Dječje brojalice danas i uzroci njihove kreativne atrofije** (E. Bašić), **Usmeni kreativni stvaralac i usmeni prenosilac** (A. Berisha), **Psihološki i filozofski aspekti kreativnosti stvaraoca narodne muzike** (K. Makedonski), **Tvorci, nosioci i izvođači revolucionarnih partizanskih narodnih pjesama** (J. Janjić), **Njegaš kao stvaralac i nosilac narodnog stvaralaštva** (S. Vukmanović), **Motivi i teme pjevača i svirača u narodnoj epskoj poeziji jugoslavenskih naroda i u ruskim bilinama** (V. Minić), **Udio Petra I Petrovića u stvaranju pjesničke legende o Badnjoj večeri** (V. Nikčević), **O stvaraocima i prenosiocima u oblasti narodnih nošnji na primjeru kosovskog veza sa ženskih košulja** (J. Bjeladinović), **Narodni pjevač Petre**

Silan Arsovski (C. Organdžieva), **Paremiološke forme popraćene anegdota u Marka K. Cepenkova** (D. Božinova), **Tvorci i nosioci usmenih narodnih poslovia** (D. Veličković), **Stvaralaštvo djece pastira srednje Podravine** (Ž. Kovačić), **O nekim obilježjima dječjeg usmenoknjiževnog repertoara** (T. Perić-Polonijo), **Tradicijski folklorni motivi u dječjim vicevima** (I. Lozica), **Nosioci turske narodne priče u selu Konče** (S. Piličkova), **Kucursko slugovanje** (M. Kamenjicki), **Savremena tužbalica — inovacije i tradicionalno u njoj** (S. Piletić), **Pjesme Ibre Topića — pjevača Luke Marjanovića** (A. Aličić), **Problemi nastanka, prenošenja i transformacije usmenog književnog djela na primjerima kajkavske usmene poezije** (I. Zvonar), **Nosioci i izvođači narodnih dramskih igara na kajkavskom jezičnom prostoru** (S. Hranjec), **Izvođač — osnova trajanja usmenog narodnog stvaralaštva** (I. Rudan), **Vladimir Kovačić i njegove šokačke varijacije** (G. Jakšić), **Pjesnički programi i njihovi današnji nosioci** (M. Terseglav), **Kralj Matija po kazivanju savremene mađarske pripovjedačice u Bačkoj** (M. Veselinović-Šulc) i **Nosioci i izvođači u usmenom narodnom stvaralaštvu — na primjerima usmenih retoričkih oblika** (S. Vujović).

U etnomuzikološkoj sekciji pročitano je šest referata: **Melopoetski oblici nastali na principu ponavljanja članaka stiha u muzičkim tradicijama naroda Jugoslavije i drugih slavenskih naroda** (F. Uglješa), **Neki uzorci mjera kordofonih instrumenata tipa dugovratnih leuta na teritoriji sjeveroistočne Bosne** (V. Krajtmajer), **Međusobni utjecaji i prožimanja parovnog plesanja i tradicionalnog kola** (I. Ivančan), **Narodni koreografi u Međimurju** (M. Novak), **Nosioci instrumentalne folklorne glazbe kao posrednici promjena plesnog repertoara** (S. Srećmac) i **Florijan Andrašec, glazbenik i pjesnik Međimurja** (A. Srpak).

Ante Nazor